

Kozhakhmetova K. Zh. Trends and Prospects of Higher Teacher Education in the Republic of Kazakhstan

The article describes the positive trend of teacher education in the country in the context of mega-trends of education and experience of leading countries to modernize the system of teacher education.

Key words: teacher education, teacher, training quality.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 37.00 (480)

К. В. Котун

**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗДОБУТТЯ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ФІНЛЯНДІЇ**

Проблема професійного розвитку вчителів в процесі їх професійної підготовки – складне й багатогранне завдання, що вимагає глибокого теоретичного осмислення. Практика останніх років показує чітку еволюцію професії вчителя. Для того щоб відповідати змінам, що відбуваються у сфері освіти, вчитель повинен перейти зі статусу виконавця в статус професіонала. У педагогічній літературі педагогів Фінляндії професіоналізм педагога – поняття, що означає професійний статус і престиж, який відноситься до обов'язків викладачів управляти й розвивати їх власні знання [2]. Основна мета кожної програми педагогічної освіти є виховання компетентних викладачів та розвиток необхідних професійних якостей, щоб забезпечити процес підготовки вчителів на найвищому рівні. Виходячи з цієї мети фінські вчені стверджують, що вчитель має першорядне значення і будь-які дефекти, які з'являються в програмі, потрібно виявляти та усувати негайно, оскільки в подальшому навчанні та відповідній підготовці виправити недоліки буде надзвичайно важко.

Мета статті полягає в тому, щоб розкрити сутнісні характеристики та особливості отримання педагогічної освіти у Фінляндії.

Шкільними педагогами у Фінляндії стають, лише пройшовши найсуворіший відбір – з 30 % кращих випускників педагогічних факультетів у школи відбираються найкращі (за статистикою, це приблизно 12 %). Суворі державні вимоги є гарантією того, що критерій якості педагогічної освіти залишається високим [5]. У Фінляндії велика частина студентів, які отримують педагогічну освіту, навчається в університетах, а отримати таку освіту у Фінляндії не так просто. Конкурс на педагогічний факультет у фінських вузах приблизно десять чоловік на одне місце. Вступні іспити проходять у дві стадії. Перша – тест

на знання предмета, друга – співбесіда, в якій беруть участь шкільний вчитель, представник департаменту підготовки вчителів та абітурієнт. Велика увага звертається на мотивацію абітурієнта, чи має він знання в цій області, а також визначається, чи можливо з цієї людини підготувати вчителя і чи здатна вона до педагогічної роботи.

Головні принципи фінської системи підготовки педагогічних кадрів:

- індивідуальний підхід;
- висока освіта вчителів;
- довіра і рівноправність [1].

Будь-яка освіта у Фінляндії безкоштовна. Першим етапом педагогічної кар'єри для студента є ступінь бакалавра, який включає в себе 180 ECTS-кредитів. Другим – ступінь магістра при наборі 120 ECTS-кредитів. До викладання в школах допускаються тільки випускники з ОКР „Магістр”. Отримання цього ступеня передбачає обов'язкову здачу таких курсів:

- комунікативна компетентність (12 кредитів);
- технології освіти (75 кредитів);
- педагогіка і психологія (35 кредитів);
- основна предметна спеціалізація (35 кредитів);
- додаткова предметна спеціалізація (35 кредитів);
- курси за вибором (5-8 кредитів) [6].

Студенти проходять основні або базові курси дисциплін, проміжні курси та курси „просунутого” рівня з профільюючої спеціальності, що в сумі становить 120 ECTS-кредитів, а також базові та проміжні курси з додаткової спеціальності – 60 ECTS-кредитів. Повна ступінь із загальною сумою 300 ECTS-кредитів досягається через п'ять років. Педагогічна освіта включає в себе дисципліни, які об'єднують навчання предмета для фахівця-предметника відповідно до профілю, і педагогічну практику. Педагогічна практика студентів може проходити як в школах виробничої підготовки при відділеннях педагогічної підготовки, так і в звичайних школах [4].

У країні дев'ятирічна основна освіта. Перші шість років навчання у фінській школі викладає один учитель, а в останні три роки вчителі-предметники. Учитель основної школи навчає дітей з 7 до 13 років з усіх предметів (рідна мова, математика, фізика, хімія, біологія, географія, історія, фізкультура, мистецтво, праця, релігія та ін.). Основний акцент робиться на вихованні, оскільки саме в законі „Про освіту” велике значення надається всебічному вихованню особистості учня, тобто однаково важливі і мистецтво, і фізкультура, і природні науки. Учителі-предметники навчають дітей з 12 до 19 років. В основному у них два предмети. Наприклад, у вчителя фізики додатковим предметом може бути математика, а у викладача фінської мови – історія [1].

Для отримання відповідної кваліфікації студенти повинні отримати диплом магістра зі спеціалізацією в галузі педагогічних наук на відділенні педагогічної підготовки. Диплом такого напрямку узагальнює програму

педагогічного навчання і всі предмети, передбачені навчальним планом для учнів даного віку. Крім того, програма може включати базові та проміжні дисципліни з предметів і програми загальноосвітньої школи, що є підготовкою вчителів до викладання цих предметів школярам на 7-9 році їх навчання [7].

Учителі основної школи мають право працювати і з групами школярів, переведених на спеціальне навчання, але тільки у випадку отримання додаткової освіти за програмою підготовки вчителів корекційного навчання. Треба зазначити, що у Фінляндії такій системі приділяється величезна увага. Більшість вчителів корекційного навчання працюють з дітьми протягом 9 років спільно зі звичайним учителем. Учителі корекційного навчання можуть працювати як в окремому, так і в одному кабінеті з класним учителем початкової та середньої школи. Фахівці основної школи навчають малі групи слабких школярів, які були спрямовані радою школи на корекційне навчання [6].

Для того, щоб отримати кваліфікацію „вчитель корекційного навчання”, необхідний диплом магістра в галузі спеціального (корекційного) навчання відділення педагогічної підготовки. Освіта вчителів даної кваліфікації включає певні дисципліни, що дають їм необхідні професійні навички роботи корекційним педагогом, а також програму педагогічного навчання. Студенти, які планують в майбутньому отримати професію корекційного педагога основної школи, повинні пройти додатковий курс з усіх предметів, включених у навчальну програму основної школи. Досить часто кваліфікацію вчителя корекційного навчання отримують фахівці з дипломом в галузі основної освіти. Для роботи корекційним педагогом достатньо також мати диплом магістра будь-якого напрямку, а потім отримати кваліфікацію вчителя корекційного навчання, закінчивши необхідну освітню програму підготовки фахівців корекційного навчання. Фахівцям, які працюють з розумово-відсталими школярами, необхідно мати відповідний диплом університету чи політехнічного інституту, що доповнюється навчанням, яке дає професійні навички для роботи з цією групою дітей [7].

Звернемо увагу на таку особливість, як наявність куратора-консультанта в шкільній системі освіти Фінляндії, який зазвичай працює зі школярами протягом 9 років обов'язкової загальної школи, а куратор – переважно в старших класах середньої школи, професійно-технічних училищах і політехнічних інститутах. Ці фахівці допомагають учням і студентам правильно спланувати курс навчання, визначитися з подальшою освітою, познайомитися з основними технологіями і вивчити ринок праці [3]. Для того, щоб мати ту чи іншу кваліфікацію, студентів необхідно отримати диплом магістра гуманітарних наук, зокрема – в галузі освіти, або диплом магістра педагогічних наук. Крім того, для отримання професії куратора-консультанта можна отримати диплом магістра у галузі наук, але пройти при цьому додаткове навчання за програмою підготовки вчителів на зазначену кваліфікацію [2]. Куратори-консультанти – це фахівці з

фахових дисциплін та основних предметів, які набрали 60 ECTS-кредитів за програмою, призначеною для викладачів політехнічних інститутів. Саме вони отримують кваліфікацію куратора-консультанта в професійно-технічній освіті, обов'язкову освіту або в старших класах середньої школи.

Учителі професійних предметів, як правило, повинні мати відповідний диплом магістра університету або політехнічного інституту, або інший відповідний диплом з переліку затверджених закладів освіти. Кваліфікації фахівців, які потрібні системі освіти країни, розрізняються залежно від галузі професійного навчання. Викладачі комерційної діяльності та управління, також як і фахівці в галузі соціального забезпечення та охорони здоров'я, повинні обов'язково мати диплом магістра університету. Причому викладачі фахових предметів повинні мати досвід роботи не менше 3 років в тій сфері діяльності, з якою безпосередньо пов'язаний планований для викладання предмет. Що стосується педагогічної освіти, фахівці повинні отримати його або до початку процесу навчання, або протягом педагогічної діяльності, навчаючись при цьому дистанційно [2; 3].

Працювати вчителем було завжди популярно серед молодих жінок, та не менш ніж серед молодих чоловіків. Набір вчителів для навчання учнів з 1 по 6 клас та вчителів-предметників є різним, ті, хто хоче бути шкільними вчителями, починають своє навчання в рамках програми підготовки вчителів. Майбутні вчителі-предметники здобувають знання з обраного предмету на іншому факультеті, а вже потім здобувають педагогічну освіту, приблизно через 2 роки [4].

Відбір шкільних вчителів проходить в два етапи. Кількість абітурієнтів в три-чотири рази перевищує кількість вільних місць, відбирають же заявників, беручи за основу результати іспиту на атестат зрілості та накопичені оцінки в школі. Додаткові бали при вступі можуть отримати абітурієнти, які вже мають досвід та навички роботи з дітьми. Як правило, другий етап включає в себе три різні компоненти, починаючи з екзамену на основі певних підручників, виконуючи завдання на соціальні навички і комунікабельність, а також проходять співбесіду про мотивуючі причини вибору абітурієнтів саме майбутньої професії вчителя [4].

Відбір вчителів-предметників майже такий самий, як і для класних вчителів. Після двох років навчання на факультетах університетів, що пропонують свої основні теми, студенти подають заявку на програму педагогічної освіти на відповідній кафедрі. Вони беруть участь у різних ситуаціях під час навчання та участі в особистому інтерв'ю. Студенти продовжують своє навчання на своїх кафедрах і в той же час проводять дослідження в галузі освіти, як правило, на два додаткові роки (35 кредитів на освіту) [6].

Статус учительської професії у Фінляндії досить високий. Саме тому програма педагогічної освіти широко затребувана в університетах Фінляндії. Після передання педагогічної освіти до університетів вона не втратила своєї популярності серед студентів. Тільки в поодиноких

випадках траплявся недобір студентів до навчання в деяких університетських програмах. Наприклад, математика і фізика як один з напрямів підготовки вчителів-предметників. Ще однією проблемою є низький рівень у викладацькій професії чоловіків, майже на всіх рівнях і з усіх предметів, у порівнянні з жінками. Недостатньо висока заробітна плата вчителів, здається, найпоширеніше пояснення цієї розбіжності. Хоча високий науковий рівень педагогічної освіти також дозволяє випускникам знайти себе в інших формах зайнятості. Саме тому багато вчителів чоловіків ненадовго затримуються на цій ниві [4].

Спираючись на дослідження фінських вчених можемо виділити деякі основні принципи педагогічної освіти Фінляндії:

- педагогічна освіта є академічною і здобувається в університетах;
- знання з педагогіки повинні бути достатньо широкими, щоб учителі могли розвивати своїх учнів так широко, наскільки це можливо. Основною дисципліною, на яку звертається більше уваги, є дидактика. Такі науки, як педагогічна психологія та соціологія, відіграють не менш важливу роль у навчанні;
- велика увага приділяється зв'язку теоретичного навчання з практичним, де вчитель вирішує повсякденні навчальні проблеми на основі свого теоретичного знання;
- педагогічне дослідження та теоретичний зміст навчання також тісно пов'язане між собою;
- всі викладачі є кваліфікованими для аспірантури;
- вчителі початкової школи та середньої отримують вищу освіту в університетах на ОКР „Магістр” (160-ECTS кредитів, 5 років навчання);
- усі педагогічні дослідження організовані у департаментах педагогічної освіти, в університетах та їх факультетах;
- більша частина студентів проходить педагогічну практику в школах, які є підструктурними складовими певного університету. Інша частина студентської практики проводиться в звичайних школах по всій країні;
- після закінчення університету студенти отримують ліцензію викладача та право викладання в школі;
- використовується таке поняття, як служба підтримки та розвитку педагогічної освіти та самих вчителів. Основна відповідальність лежить на місцевих муніципалітетах, що проводять різні курси з державною підтримкою. Основна дискусія ведеться про можливість і альтернативи системи подальшого розвитку та експлуатації педагогічної освіти [4].

Список використаної літератури

1. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org> **2. Kiymet SELVI** Teachers' Competencies [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.international-journal-of-axiology.net> **3. Finnish** National Board of Education. 2007. The Education System in Finland. [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : <http://www.oph.fi>. **4. Международный** информационно-методический семинар „Предпосылки мирового лидерства и конкурентные преимущества национальных систем образования” Финляндия (г. Хельсинки, г. Турку, г. Тампере). – [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://teacher-karelia.narod.ru/turku.htm>. **5. Buchberger F., De Corte E., Groombridge B., Kennedy M.** Educational Studies and Teacher Education in Finnish Universities 1994 : A Commentary by an International Review Team. Helsinki: Ministry of Education, Division of Educational Policy, 1994. **6. Pertti Kansanen** „Teacher Education in Finland: Current Models and New Developments” Journal of Education for Teaching. **7. Ministry Of Education.** Education In Finland. Helsinki: Ministry Of Education, 1999. [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://www.european-agency.org>.

Котун К. В. Загальна характеристика здобуття педагогічної освіти у Фінляндії

У статті наведено аналіз сутнісних характеристик та особливостей здобуття педагогічної освіти у Фінляндії. Перераховано основні принципи педагогічної освіти Фінляндії, а також названо головні принципи фінської системи підготовки педагогічних кадрів.

Ключові слова: класні вчителі, вчителі-предметники, вчителі корекційного навчання, вчителі-консультанти.

Котун К. В. Общая характеристика получения педагогического образования в Финляндии

В статье приведен анализ сущностных характеристик и особенностей получения педагогического образования в Финляндии. Перечислены основные принципы педагогического образования Финляндии, а также названы основные принципы финской системы подготовки педагогических кадров.

Ключевые слова: классные учителя, учителя-предметники, учителя коррекционного обучения, учителя-консультанты.

Kotun K. V. General characteristics of the receiving teacher education in Finland

In the article presents an analysis of the essential characteristics and features of obtaining teacher education in Finland. The basic principles of teacher education in Finland, as well as the main principles of the Finnish system of teacher training is presents too.

Key words: classroom teachers, subject teachers, teachers of correctional education, consultant teachers.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.